

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים עצמאיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון	—	פיוט ושירת ימי הביניים	(12×2)	—	24	נקודות
פרק שני	—	מחזה	(20×1)	—	20	נקודות
פרק שלישי	—	שירה חדשה	(12×2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	פרוזה (סיפור חסידי, רשימה)	(10×2)	—	20	נקודות
פרק חמישי	—	נובלה וספרות מתורגמת	(12×1)	—	12	נקודות
		סה"כ		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — פיוט ושירת ימי הביניים (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה — 12 נקודות).

פיוט ושירת ימי הביניים

1. וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה / ר' ינאי

לפניך שתיים מן המחרוזות בפיוט (המחרוזת השנייה והמחרוזת האחרונה). קרא אותן, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהן.

המחרוזת השנייה: דָּנַת מֶלֶךְ גֶּרֶר בְּחֵלוֹם הַלַּיְלָה
הַפְּחִדָתָ אֶרְמִי בְּאֶמֶשׁ לַיְלָה
וַיִּשְׁרָאֵל יִשְׂרָאֵל לֹאֵל וַיִּוְכַל לוֹ לַיְלָה
וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

המחרוזת האחרונה: קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה
כִּם הוֹדַע כִּי לָךְ הַיּוֹם אַף לָךְ הַלַּיְלָה
שׁוֹמְרִים הַפְּקִיד לְעִירָךְ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה
תָּאִיר כָּאוֹר יוֹם חֲשֹׁכֶת לַיְלָה
וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

א. פרש את המחרוזת השנייה בפיוט, והסבר כיצד היא מתקשרת למחרוזת המסיימת את הפיוט. (6 נקודות)

ב. על פי שתי המחרוזות שלפניך, הסבר והדגם שלושה ממאפייני הפיוט. (6 נקודות)

2. אֶזְכְּרָה אֱלֹקִים וְאֵהֱמִיָּה / אמיתי בן שפטיה

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לאיזה סוג של פיוט משתייך הפיוט "אזכרה אלקים ואהמיה"? בתשובתך כתוב מהו המועד שבו אומרים פיוט זה.

(4 נקודות)

ב. לפניך אחת מן המחרוזות בפיוט. קרא אותה, וענה על השאלה שאחריה.

תִּמְכָּתִי יִתְדֹתַי בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה תְּבוּת,
וּבְשִׁעְרֵי דְמַעוֹת - כִּי לֹא נִשְׁלָבוֹת;
לִכֹּן שִׁפְכָתִי שִׁיחַ פָּגִי בְּחֹן לְבוֹת -
בְּטוֹחַ אָנִי בְּאֵלָה וּבְזָכוֹת שְׁלֵשֶׁת אָבוֹת!

בחר בשני אמצעים אומנותיים הבאים לידי ביטוי במחרוזת, והסבר את תרומתם לבניית המשמעות של המחרוזת.

/המשך בעמוד 3/

(8 נקודות)

3. שחר אבקשך / ר' שלמה אבן-גבירול

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. בבית השני של השיר המשורר אומר: לפני גדלתך אעמד ואבהל.

על פי השיר, הסבר את הסיבות לבהלה של המשורר. (6 נקודות)

ב. לפניך הבית האחרון בשיר, קרא אותו וענה על השאלה שאחריו.

הנה לך תיטב זמרת אנוש, על כן / אוֹדֶךָ בְּעוֹד תִּהְיֶה נְשִׁמַּת אֱלֹהִים בִּי!

הסבר כיצד ההתמודדות של המשורר עם הבהלה שלו באה לידי ביטוי בבית זה. (6 נקודות)

4. ציון הלא תשאלי / ר' יהודה הלוי

בשיר באים לידי ביטוי שני קולות: קולו של הכלל וקולו של היחיד.

מה מאפיין כל אחד מן הקולות האלה?

הסבר כיצד שני הקולות בונים את משמעות השיר.

פרק שני — מחזה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 5-6.

לישראלים תהילה / ר' משה חיים לוצאטו

ענה על שני הסעיפים א-ב.

5. **א.** בחר בארבע מן הדמויות האלה: מחקר, זקן, משפט, אמת, רועה הצאן. כתוב מהו ההקשר שבו הן מופיעות במחזה, והסבר את תפקידן בו. (12 נקודות)
- ב.** בחר בשתיים מן הדמויות שכתבת עליהן בסעיף א, והסבר אם התפקיד של כל אחת מהן רלוונטי לחינוך. (8 נקודות)

6. לפניך חמש מובאות מן המחזה, בחר בארבע מהן, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהן.

מתוך פתשגן המשל: וַיְהִי הֵם אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים, וַהֲנֵה רַעַשׁ גָּדוֹל וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחֶזֶק, וַיַּעַבְדְּ בַּפִּת וְהַקִּירוֹת
נָטוּ לְנֶפֶל [...]

דברי שכל ליושר: [...] וּכְבֹר יִדְעֵתִי
הַמֶּן וְשִׁיחוֹ, כִּי הוּא אֶל-כָּל-רוּחַ
יָנוּד כָּמוֹ נוֹד הַקֶּנֶה בְּמַיִם.

דברי יושר לשכל: טוֹבָם כְּקֶשׁ תִּשְׁאַהוּ סוּפָתָה,
הַמֵּית הַמוֹנֵם אֵין,
[...]

יִרְעָה לְבָבָם רוּחַ [...]
רק אחרי ההבל וַיִּהְבְּלוּ.

דברי שכל ליושר: בֵּין לְהַבּוֹת חֵם, בֵּין חֲרִבּוֹנֵי קִיץ
[...]

תַּחֲלִיל לְקוֹל רַעֲמֵם אֶרֶץ מִתַּחַת,
בְּבֶרֶק כְּחֵץ בְּרֶקַע וּכְפָרַק רוּחַ [...]

דברי שכל ליושר: הַבֵּט! הֲלֹא רוּחַנוּ
כֵּים, אֲשֶׁר לֹא רָגַע
מִמְלָחְמוֹת הָרוּחַ
יִשְׁקֹט, אֲשֶׁר גָּלְיוֹ הֵנָּה אוֹ הֵנָּה
לֹא יוֹנְפוּ הַגֶּף אוֹ לֹא יִדְחוּ [...]

א. בכל אחת מארבע המובאות שבחרת, הסבר את המשמעות הסמלית של הרוח. (14 נקודות)**ב.** בחר בשתיים מן המובאות שכתבת עליהן בסעיף א, וכתוב אם המשמעות הסמלית של הרוח בכל אחת מהן

משקפת פרטים במציאות חייה. נמק את דבריך. (6 נקודות)

פרק שלישי — שירה חדשה (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 7-9 (לכל שאלה — 12 נקודות).

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

הונאה / ה' תראל

סוף סוף,
ברגע נדיר של שקט
הצלחתי להגיע
ולבקר את עצמי.
זה מוזר. משהו, כאן,
כל-כך משנה.

צרוף תמהוני
של אלף חלקיקי מעשה.
זה אני?
מין סך הכל. מין תוצאה.
מין סכום (של מה?) זה אני!?

אני יוצאת.
בנראה טעיתי בכתבת.
אחזר לי אל מה
שאני רוצה להיות.
שם יותר שקט,
יותר בטוח.
שם אני יכולה, תמיד,
למצא חן בעיני עצמי.

א. על פי השיר, תאר את התהליך שהדוברת חווה, והסבר את התרומה של השאלה הרטורית החוזרת בשיר לעיצוב תהליך זה.

(8 נקודות)

ב. האם לדעתך התהליך המתואר בשיר השפיע על הדוברת? נמק והדגם את דבריך. (4 נקודות)

8. התמונה והמסגרת / צ' יאיר

לפניך שני קטעים מן השיר "התמונה והמסגרת". קרא אותם, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

בית 1 הכל ישרו

ל"תמונה" המפארת

בית 2 אני אדבר שיר ל"מסגרת"

א. על פי השיר, מדוע המילים "תמונה" ו"מסגרת" נתונות במירכאות? הסבר והדגם את דבריך. (3 נקודות)

ב. הסבר מדוע כל האנשים שרים לתמונה, ואילו המשורר בוחר לשיר למסגרת. בסס את דבריך על השיר כולו. (9 נקודות)

9. שיר שלא נלמד

קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

החלצו מאתכם / פ"ו הכהן

בית 1 יש הרתוק באזיקים

שפרך על עצמו במו ידיו

ואחר נפשו משועת לפדות

בית 2 יש הכבול בשלשלות

חברה ומוסקמות

והוא מפרפר בין כניעה לחירות

בית 3 ויש האסור בעבותים של הרגל

והשגרה חונקת מהות וחיות

בית 4 ובת קול, כיונה, מנהמת;

החלצו, החלצו

החלצו מאתכם

ומאפלות תצאו לנגהות.

א. בבתים 1-3 מתוארים שלושה מצבים שבהם האדם מתמודד עם מצוקה קיומית.

תאר את שלושת המצבים האלה, והדגם את דבריך. (8 נקודות)

ב. הסבר את התרומה של הבית האחרון בשיר לבניית משמעותו. (4 נקודות)

פרק רביעי — פרוזה (סיפור חסידי, רשימה) (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 10-13 (לכל שאלה — 10 נקודות).

סיפור חסידי

10. **שני ציירים** / ר' נחמן מברסלב

הפלטין, האספקלריה והווילון הם סמלים בסיפור "שני ציירים".

תאר את הופעותיהם בסיפור, והסבר מה מסמל כל אחד מהם.

רשימה

11. **קרב הבלימה** / א' מרגלית

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך שלוש מובאות מן הרשימה "קרב הבלימה". קרא אותן, והסבר את התפקיד המבני של כל אחת מהן

ברשימה. (4 נקודות)

— רבי ניסן מוזס הוא שמו של איש האגדה הזה, החי עתה בארצות הברית.

— [...] שני אנשים לבושי מדים, מעוטרי דרגות וחמורי סבר [...] הורו [...] [...] [לבעל הבית] לבוא עמם עם כלי מלאכתו המחתרתית המפלילים [...]

— [...] הורה החוקר בתנועת יד נמרצת לנחקר, כי יכנס לחדר הפנימי. [...] החדר היה מאוכלס בדחיסות, אימהות עם ילדיהן. [...] היו אלה ילדים יהודיים שאימותיהם [...] ביקשו למול אותם.

ב. אילו ערכים באים לידי ביטוי בהתנהגות של הדמויות ברשימה? הסבר והדגם את דבריך. (6 נקודות)

שים לב: אם בחרת לענות על הרשימה "סיפור על סיפור", ענה רק על אחת מן השאלות 12-13.

סיפור על סיפור / א' חיות

12. הסבר מדוע היצירה "סיפור על סיפור" היא יצירה ארספואטית. הדגם את דבריך.

13. לפניך שני קטעים מן היצירה "סיפור על סיפור". קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

ידוע היה בית הרוקמות בכל הפלך. וכל מי אשר ביקש מחשבה או רעיון, עושה היה דרכו אל הבית. גם מילים יכול היה למצוא שם, רקומות בתכים צפופים ועשירים וגוונים רבים להם. עוד נמצאו שם תקוות רקומות בחוטי שני בוהקים, זיכרונות עשויים קלעים קלעים ואף יריעות דמיון שקופות ונפלאות בגלילים ארוכים מסתלסלים.

ילדים היו מטפסים אל הבית ומסתכלים ביצירות הדמיון. קשישים היו נשענים על מקלם ומזינים עיניהם בזיכרונות. צעירים תולים היו עיניים בתקוות ובחלומות. נכבדים היו מבקשים את ההגיגים, ויועצי סתרים באו שמה לקנות וילאות ופרגודים.

פרש קטעים אלה, והסבר את תרומתם לעיצוב הרעיון המרכזי ב"סיפור על סיפור".

פרק חמישי — נובלה וספרות מתורגמת (12 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 14-16.

נובלה

14. וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי

תאר את ההתנהגות של וולודיה כלפי האסירים במחנה, והסבר אילו ערכים אנושיים באים לידי ביטוי בהתנהגות זו.

ספרות מתורגמת

15. המשורר / א"ו גונזאלס

בתחילת הסיפור המספר אומר: אין אני מתעניין הרבה ברבייה הילה ובגדולי הפרסום, ומעולם לא סבלתי את התשוקה שלקו בה רבים כל כך, המבקשים ללחוץ ידם של רמי המעלה עלי אדמות.

האם עלילת הסיפור תומכת בדברים אלה או מפריכה אותם? נמק והדגם את דבריך.

16. מהו כחול? / ראלף ל' פין

תאר את המפגש של המספר עם פט הסומא, והסבר מה אפשר ללמוד מן המפגש על המספר ועל פט הסומא.

בהצלחה!